

RECORD DELS GERMANS JOAQUIM I ANTONI TRIAS I PUJOL

J. Alsina i Bofill

M'agrada que el nostre President m'hagi invitat a participar en aquest homenatge i d'afecte als germans Joaquim i Antoni Trias i Pujol. Son molts —metges i malalts— que els devem un profund i perpetu agraïment per tants beneficis i per tantes ensenyances que ens impartiren; però jo, en pla personal, els sóc deutor, a un i a altre d'especials favors que mai no podria saldar. Joaquim Trias em salvà d'una delicadíssima situació en l'època folla que seguí al 19 de juliol, i Antoni Trias em féu l'impagable favor de venir a Manresa, on jo estava immobilitzat per destinació militar, el 1938, a operar el meu pare d'un greu problema pulmonar. Aprofito, doncs, de gust aquesta ocasió per fer constar el meu cordial agraïment a una i altra de les personalitats que avui recordem.

Qüestions personals a part, Joaquim i Antoni Trias i Pujol mereixen un constant homenatge per molts i transcendents motius.

Ambdós excel·liren en la pràctica quirúrgica, ambdós foren dues figures sobresortints de la nostra brillant Escola Catalana de Cirurgia, i ambdós realitzaren i promogueren importants treballs clínics i de recerca i ocuparen càrrecs distingits. Però no és aquí on jo voldria aturar-me sinó el que jo voldria subratllar és la virtuositat de la seva docència.

Vaig tenir la sort que Joaquim Trias fos mestre meu i això em permeté d'aprofitar-me de la insuperable claredat del seu mestratge a la Càtedra i a la Clínica. Era un home tan profundament bo que es desviava per estalviar als seus alumnes les dificultats inherents a la bona comprensió dels problemes de l'anatomia topogràfica. Com a un exemple, deixeu-me recordar que, després d'aprovar els dos cursos d'Anato-

mia descriptiva, la comprensió del perineu era per a mi un escull insalvable. Dons, bé n'hi hagué prou amb una classe de Joaquim Trias a Anatomia topogràfica per què l'escull desaparegués definitivament. I és que les seves lliçons, exemptes de qualsevol mena d'elucubració (que generalment resulten ésser de segona mà), s'enca-minaven dretureres cap al nucli de la qüestió; i així, resultaven un model de realisme i de simplicitat. A més, per un apassionat desig d'ensenyar donava aquelles lliçons clíniques extraoficials, d'assistència absolutament voluntària i que resultaven les millors lliçons de Patologia quirúrgica que poguérem rebre els de la meua generació. La seva actitud en el quiròfan era igualment exemplar. Hi lluí, extremant-lo, el seu sentit de la responsabilitat que, per transferència, aconseguia que compartissin els seus ajudants; sense que mai increpés ningú, en contra del que hom podia veure en altres quiròfans. Exponent d'aquesta seriositat era la inscripció llatina que féu gravar en una placa de marbre que hi figurava i que tothom que hi passà encara recorda; "Presente aegroto, taceant colloquium, ugiat risus, nunc omnia dominat morbus". I n'és també una frase de Rabelais que posà com a colofó d'un dels seus articles: "Ciència sense consciència arruïna l'ànima".

Manifestació també de la seva bondat era la benignitat dels veredictes de fi de curs, tan benignes que algun cop potser vorejaven la injustícia. Si algú li'n feia retret, es defensava amb una frase paradoxal: "Si hagués de suspendre algú —deia— seria els bons estudiants; aquests sí que aprofitarien un segon curs".

Bondat i paradoxa que impregnaven també les seves inoblidables converses de les que tant haviem gaudit els que hi érem

a prop.

Hi desfilaven fets i persones, sempre vistos amb esperit amable, que segurament als ulls de molts no haurien passat de mediocres, però que ell enriqueix amb la seva agudesia; i del record i del comentari n'extreia lliçons de profunda humanitat.

Joaquim Trias era, doncs, un pedagog pràctic i apassionat. En aquest pla, recordem, la seva decisiva actuació a l'hora d'implantar les reformes dictades pel Patronat de la Universitat Autònoma, el 1933. Molt probablement fou per l'acció de Joaquim Trias que la reforma incidí a fons en la Facultat de Medicina. No oblidem que la nostra Facultat i la de Filosofia i Lletres foren les dues úniques d'aquella Universitat que foren reestructurades d'acord amb l'esperit de l'Estatut.

Antoni Trias fou també un cirurgià excel·lent, hàbil i responsable, promotor de diverses especialitats quirúrgiques —la cirurgia vascular, la neurocirurgia, l'anestesiologia, etc— la validesa de les quals el temps no ha fet més que confirmar i acréixer. Però jo gosaria dir que fou abans que res un abrandat apòstol de la renovació de la docència mèdica. I dic abrandat sense cap reserva.

Seria molt més llarg del que en aquest moment és permisible exposar el contingut de la seva doctrina; per això em permetré d'assenyalar-ne alguns punts que a mi em semblen fonamentals i que vaig poder conèixer pràcticament a través de les realitzacions de la Universitat Autònoma del 1933 en el Patronat de la qual Antoni Trias exercí una influència decisiva. Gosaria dir que si no hagués encomanat el seu abrandament als altres patrons d'aquella Universitat el ritme, realment vibrant, que el Patronat imprimí a la reforma universitària hauria estat tot un altre.

Un dels postulats bàsics de la concepció pedagògica de Trias era la supressió de l'ensenyança lliure. Transcriu les seves paraules: "Encara existeix en alguns països una figura de delictes emboscada sota el nom de "ensenyança lliure", en virtut de la qual un barber, un mestre d'estudi o un secretari d'Ajuntament pot arribar a ésser metge sense haver trepitjat un hospital, pu-

rament llegint uns quants llibres o allò que aquí en diem uns apunts. Això ha d'ésser desarrelat completament de la Universitat, com si fos la morfomania". Malgrat que a la Medicina catalana hi ha figures il·lustres que exerciren de barbers, el que diu Trias no pot ésser més just perquè en realitat els nostres, malgrat la barberia, trepitjaren, i molt, l'Hospital. Llavors sorgeix l'argument del pobre que té vocació per a la Medicina i necessita guanyar-se la vida. La solució —diu Trias— no pot ésser altra que la beca.

Un altre postulat de Trias és el rebuig de les oposicions com a mètode de selecció del professorat. Un dia em deia que quan, a 27 anys, guanyades les oposicions, es trobà al davant de la Càtedra de Patologia Quirúrgica de Salamanca, s'adonà que no sabia operar. Bé que aquesta ignorància era deliberadament exagerada per tal d'ésser esgrimida a tall d'argument, hem de convenir que la seva posició contrària a les exposicions no podia ésser més lògica. En una conferència que ens donà a la Societat Catalana de Biologia el 1963 retreia a favor de la seva actitud unes paraules d'un director d'Ensenyament Superior de França. "A Espanya elegeixen els savis pel mateix procediment que els altres països utilitzen per a qualificar els escolars".

Segons ell —i així s'anava fent a la Universitat Autònoma— per al càrrec d'Ajudant de Càtedra o de Metge assistent dels hospitals la selecció s'ha de fer per concurs en el qual han de prevaler el currículum personal i sobretot la tesi de Doctorat i les publicacions; però no veia cap inconvenient que el jurat s'ajudés amb algun exercici de comparació. "Per a càrrecs de més categoria —continua dient— s'ha de prescindir de tot exercici d'oposició. És el **currículum vitae** i sobretot les publicacions i el prestigi científic el que ha de decidir l'elecció". Duent aquestes idees a la pràctica, el Patronat de la Universitat Autònoma nomenà professors agregats diverses personalitats ben eminents que impartiren disciplines que fins llavors no figuraven en el pla d'estudis; i, amb la denominació de "lliures", incorporà a la docència, amb les mateixes prerrogatives que els antics catedràtics, alguns directors de Serveis de l'Hospital de

Sant Pau i del Sagrat Cor.

La Universitat obrí així les seves portes a figures prestigioses de la cultura del país que enriqueixen el quadre de professors; autèntics valors que mai no haurien pogut formar-ne part si no s'haguessin obviat els exercicis d'oposició. Per aquest camí els germans Trias i Pujol compartiren llur **venia docendi** amb els nous professors de Cirurgia nomenats directament pel Patronat: Puig i Sureda, Corachan, Ribes i Ribes. Aquest gest d'altruisme, impel·lit per l'entusiasme de donar a la Universitat que naixia la major eficàcia, és tan extraordinàriament exemplar i contrasta tan vivament amb el massa habitual i trist espectacle de la lluita per l'exclusiva i l'abassegament, que mai no serà prou exaltat.

Quant a les seves propostes sobre la pràctica docent deixem que ell mateix ens en parli: "Hem de partir del fet que la Medicina és una ciència natural —deia a la Societat de Biologia en la conferència abans al·ludida—. I tota ciència natural ha d'ésser ensenyada pel mètode inductiu. Això vol dir que l'alumne ha de començar per l'observació directa del fet biològic; només llavors estarà en condicions d'aprendre la teoria o la síntesi de coneixements sobre aquell fet, normal o patològic. La funció més excelsa del mestre és menar el deixeble pels viaranyos lògics per tal que vegi clarament els problemes i arribi a redescobrir regles i principis que els reixen i que han costat esforços de segles".

Per a això l'estudiant no ha d'ésser un espectador sinó un col·laborador de la tasca clínica; un autèntic i conscienciat aprenent d'intern, que no solament viurà la Clínica sinó que participarà en els Dispensaris on podrà veure els malalts lleus que, afortunadament, són la majoria dels que haurà d'atendre. Les conferències o lliçons que en diem magistrals havien d'ésser reduïdes, segons Trias, a un mínim, una o dues cada setmana, i dedicades a l'exposició de punts de comprensió difícil o de noves tècniques que encara no figuren en els llibres que l'estudiant pot tenir a mà. I tot explicat planerament. "Si el professor —diu— es bon orador procurarà dissimular-ho". Per a ell, en la responsabilitat del catedràtic, molt

més important que aquestes classes teòriques són les reunions i converses (feina de seminari, jo en diria) que ha de tenir sovint amb els alumnes i amb tot el personal de la Clínica per tal de comentar els casos difícils, els d'evolució atípica o els que han acabat en fracàs.

En el pla docent bé podem dir que Antoni Trias fou un precursor, perquè el que ell recomanava i feia era un veritable sistema d'immersió, tan recomanat avui dia.

Aquesta dedicació vocacional a la Clínica no li feia oblidar la importància de les disciplines bàsiques "perquè és en aquest sector del estudis —deia— on es desvetllen principalment els possibles investigadors".

No em sembla forassenyat de sintetitzar la seva actitud pedagògica amb unes paraules de Hesse: "La integració com més plena millor de l'individu en la jerarquia dels organismes educatius... és justament un dels principis cabdals de la vida intel·lectual".

Els lamentables fets del 6 d'octubre de 1934 provocaren la suspensió del Patronat de la Universitat Autònoma i l'empresonament de Trias i d'altres patrons. Tots els docents que n'havíem rebut el nomenament en fórem exclosos. Comissionat pels meus companys destituïts vaig fer alguns viatges a Madrid per veure d'obtenir del Ministeri d'Instrucció Pública (llavors en mans dretanes) la reintegració en els nostres càrrecs. De tornada, Antoni Trias em preguntà quina impressió havia tret sobre el possible restabliment del Patronat. Jo li vaig contestar que estava convençut que no seria factible mentre no tornessin a governar les esquerres. "Doncs així —digué amargament— la Universitat està perduda perquè si ha d'anar lligada a un color polític determinat mai no tindrà la continuïtat indispensable". L'acompliment de la profecia no podia ésser més rotund.

Per tant i tan bé com ensenyaren, per tantes iniciatives amb què enriqueixen la docència i la pràctica de la Medicina, per tantes vocacions que desvetllaren i, sobretot, per l'exemplaritat de llur actuació professional i docent i de llur civisme, els germans Joaquim i Antoni Trias i Pujol tenen tots els mereixements per a figurar en la galeria de metges i de catalans il·lustres.